

مقایسه سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار

دکتر محمد نریمانی^۱، دکتر عباس ابوالقاسمی^۲،

دکتر اوشا برهمند^۳، زرار محمدامینی^۴

۱. دانشیار دانشگاه محقق اردبیلی، ۲ و ۳. استادیار دانشگاه محقق اردبیلی،

۴. کارشناس ارشد روان‌شناسی

چکیده

هدف این پژوهش مقایسه سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار پسر مدارس متوسطه شهر اشنویه $N=1588$ در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ بوده است که از این تعداد ۲۱۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه‌های سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار از لحاظ متغیرهای سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر این متغیرها در دانش‌آموزان ورزشکار گروهی بالاتر از دو گروه دیگر بود. همچنین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی بهتر از دو گروه دیگر بود.

واژه‌های کلیدی: سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، ورزش

مقدمه

از آنجایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می‌گردد. یکی از عوامل بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی و ورزشی دانش آموزان ورزشکار، توجه به عوامل روان‌شناختی آنان می‌باشد. از جمله ویژگی‌های شخصیتی مهمی که به نظر می‌رسد عملکرد را در شرایط استرس‌زا همچون محیط‌های ورزشی بین‌المللی تحت تأثیر قرار دهند و مانع تأثیر عوامل مزاحم شوند، سرسختی روان‌شناختی^۱، سبک‌های تفکر^۲ و مهارت‌های اجتماعی می‌باشند.

استرنبرگ (۱۹۸۷) بیان می‌کند که سبک‌های تفکر، روش‌های ترجیحی برای استفاده از توانایی‌های شناختی هستند. این سبک‌ها نشان می‌دهند که چگونه افراد دوست دارند توانایی‌های خویش را در زندگی روزمره به کار گیرند. بر اساس نظریه استرنبرگ شیوه‌های متفاوت پردازش اطلاعات افراد، سبک‌های تفکر نام دارد. در واقع سبک‌های تفکر روش‌های ترجیح دادن و چگونگی استفاده از توانایی‌ها هستند نه خود توانایی‌ها، و به یک روش رحجان یافته تفکر پرداخته‌اند (۱).

استرنبرگ و گریگورنکو (۱۹۹۷) معتقدند که مطالعه شناخت سبک‌های تفکر در افراد، بویژه ورزشکاران به این دلایل با اهمیت هستند که بین مطالعه شخصیت ورزشکاران و موفقیت آنها پلی ایجاد می‌کند و می‌تواند برای پیش‌بینی موفقیت تحصیلی و ورزشی دانش آموزان ورزشکار در موقعیت‌های آموزشی و ورزشی مفید و ضروری واقع شود. شایان ذکر است که سبک‌های تفکر نه تنها تحت تأثیر عواملی چون شغل، وضعیت اجتماعی-اقتصادی قرار دارد بلکه متأثر از فعالیت‌های ورزشی (گروهی و انفرادی) نیز هست؛ به گونه‌ای که اگر با رویکرد فعالیت محور به سبک‌های تفکر نگریسته شود، نوع فعالیت‌های ورزشی ورزشکاران با سبک‌های تفکر دانش آموزان ارتباط می‌یابد (۲).

همان‌طور که مطالعه یزدان‌پناه (۱۳۸۲) نشان می‌دهد افراد برون‌نگرا بیشتر از سبک تفکر بیرونی استفاده می‌کنند تا سبک تفکر درونی و افرادی که به کارهای انفرادی علاقه دارند

1. Psychological hardiness

2. Thinking styles

دارای سبک تفکر درونی هستند (۳). همچنین مطالعه موسی زاده (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که بین علاقه به فعالیت‌های گروهی و تفکر بیرونی همبستگی معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مطالعه فوق می‌توان چنین استنباط کرد که فعالیت در ورزش‌های گروهی نیز صفت برونگرایی و گرایش به مردم و نهایت استفاده بیشتر از تفکر بیرونی را در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی افزایش می‌دهد (۴). همچنین مطالعه استرنبرگ (۱۹۹۷) نشان می‌دهد که فعالیت در گروه‌های کوچک و استفاده از یادگیری مشارکتی با سبک تفکر بیرونی مرتبط است (۵).

افزون بر این اگر شخصیت را ترکیبی از اعمال، افکار، هیجانات و انگیزش‌های فرد بدانیم، مؤلفه‌های سازنده شخصیت ممکن است در افراد مختلف متفاوت باشد. کوباسا (۱۹۸۸) با استفاده از نظریه‌های وجودی در شخصیت، سرسختی را ترکیبی از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می‌کند که از سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی تشکیل شده است. از دیدگاه کوباسا فرد سرسخت کسی است که سه ویژگی عمومی دارد:

الف: اعتقاد به اینکه قادر به کنترل و یا تأثیرگذاری بر حوادث است و فشارزاهای روانی را قابل تغییر می‌داند.

ب: توانایی احساس عمیق در آمیختگی و یا تعهد نسبت به فعالیت‌هایی که فرد انجام می‌دهد (۶). گل‌بای و شی‌رد (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان سرسختی روان‌شناختی در سطوح مختلف ورزشکاران و ورزش راگی نشان دادند که بین نمرات قبلی مقیاس‌های سرسختی روان‌شناختی با عملکرد ورزشکاران رابطه مثبت وجود دارد و بازیکنانی که در سطح استاندارد بالا (بازیکنان بین‌المللی) هستند به‌طور معنی‌داری سطح بالایی از مؤلفه‌های سرسختی (تعهد، کنترل و مبارزه طلبی) و دو مؤلفه کنترل انرژی منفی و کنترل توجه را از هفت مؤلفه سرسختی ذهنی (اعتماد به نفس، کنترل انرژی منفی، کنترل توجه، کنترل دیداری، انگیزه، انرژی مثبت و کنترل نگرش) دارند.

ج: انتظار اینکه تغییر یک مبارزه هیجان‌انگیز، برای رشد بیشتر است و آن را جنبه‌ای عادی از زندگی می‌داند (۷).

کولد، دیفن باچ و موفیت^۱ (۲۰۰۲)، در یک بررسی برای ارزیابی ویژگی‌های

1. Cold, Difenbach & Mofit

روان‌شناختی قهرمانان المپیک، سرسختی را یک مهارت ذهنی تعریف کردند که می‌تواند نقش معنی‌داری در افزایش عملکرد ورزشی داشته باشد (۸). هاتون و ایوانز (۲۰۰۲) در پژوهشی اثرات سرسختی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و سطح مهارت را بر شدت و جهت مستقیم ویژگی اضطراب رقابتی و شدت اعتماد به نفس بررسی کردند. یافته‌ها تا اندازه‌ای از این فرضیه که ورزشکاران نخبه سرسختی بیشتری دارند، حمایت می‌کند (۹).

افزون بر سبک‌های تفکر و سرسختی متغیر مهارت‌های اجتماعی نیز با نوع فعالیت ورزشی (گروهی و انفرادی) ارتباط دارد به گونه‌ای که ایولیت و گرشام (۱۹۹۳) مهارت‌های اجتماعی را رفتارهای انطباقی یادگرفته شده‌ای می‌داند که فرد را قادر می‌سازد تا با افراد دیگر روابط متقابل داشته باشند و از خود پاسخ‌های مثبت شان دهد و از بروز پاسخ‌های نامناسب اجتناب کند (۱۰).

بندورا^۲ (۱۹۸۴) و میشل^۳ (۱۹۷۶) معتقدند که انسان به طور فعال مسائل را حل می‌کند و دارای هوش و انتظارات و کنترل داخلی است و نسبت به متغیرهای محیطی واکنش نشان می‌دهد. آنها معتقدند افراد دنیای اجتماعی خود را مشاهده و اطلاعات لازم از آن را استخراج می‌کنند، به انتظارات خود جهت می‌دهند. انتخابی که بالاترین پاداش محیطی را در پی داشته باشد بر می‌گزینند، احساس شایستگی می‌نمایند و در همان حال از پیامدهای ناخوشایند اجتناب می‌ورزند (۱۱).

یافته‌های سوجیا و لويس^۴ (۱۹۹۶) نشان می‌دهد کودکانی که در مهارت‌های اجتماعی نقص دارند اغلب با مشکلات یادگیری و رفتاری مواجه می‌شوند. چنانکه نقص در مهارت‌های اجتماعی پایدار بماند در درازمدت فرد را با مشکلاتی از قبیل چرخه‌های شکست، طرد شدن از طرف همسالان، ضعف تحصیلی در مدرسه و مشکلات سازگاری در بزرگسالی مواجه می‌سازد (۱۲). آتشی (۱۳۷۸) در پژوهشی با عنوان مقایسه سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار دبیرستان‌های شهر یزد دریافت که میزان ناسازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار کمتر از ناسازگاری اجتماعی دانش‌آموزان غیر ورزشکار است (۱۳). نتایج پژوهش‌های کارتلج و میلبرن^۵ (۱۹۸۶)، نشان می‌دهد که

1. Iolite & Gresham
3. Michell
5. Kartrig & Milburn

2. Bandura
4. Sogia & Lois

بازی‌های گروهی به رشد مهارت‌های اجتماعی کمک می‌کند. چنانکه رفتار کودک در بازی‌ها و فعالیت‌های اوقات فراغت همراه با حس مشارکت و همکاری باشد سبب ایجاد مهارت‌هایی همچون دوست‌یابی، سازش با دیگران، یادگیری نحوه مشارکت و تعامل اجتماعی می‌گردد (۱۴). یاقوتی (۱۳۷۹) در مطالعه خود نشان داده است که عزت نفس و منبع کنترل و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان ورزشکار بالاتر از افراد غیر ورزشکار است (۱۵). پاسکارلا، بوهر، نورا و ترنزی (۱۹۹۵) دریافتند که افراد ورزشکار در مقایسه با افراد غیر ورزشکار در مهارت‌های مربوط به فهم مطالب نمرات کمتری دارند (۱۶).

آلبرت و پیت پاس (۲۰۰۴) در برنامه‌ای با عنوان برنامه رشد مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان ورزشکار دبیرستانی به این نتیجه رسیدند که ورزش و فعالیت‌های پس از مدرسه زمینه مناسبی برای رشد قوه ابتکار و احساس خود کارآمدی نوجوانان است و توانایی‌های ارتباطی آنها را تقویت می‌کند (۱۷). استنسبوری (۲۰۰۴) در مطالعه خود دریافت که شرکت کردن در ورزش اثر مثبتی بر رشد مهارت‌های رهبری و روابط بین فردی برای دانش‌آموزان ورزشکار دارد (۱۸). آریس (۲۰۰۴) در پژوهشی درباره دو گروه از دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار نشان داد که دانش‌آموزان ورزشکار نسبت به افراد غیر ورزشکار مردم‌گرایی - برون‌گرایی و خودسنجی بهتری از بهزیستی خود و جامعه دارند (۱۹).

بر اساس نظر پرسیوال و کرر^۱ (۲۰۰۵) فعالیت‌های ورزشی افزون بر فراهم کردن سلامت فیزیکی، نقش مهمی در رشد جسمانی و اجتماعی دارد و باعث بیان اجتماعی و ابراز قوت در کودکان می‌شود. بنابراین چنین کودکانی اغلب از مهارت‌های اجتماعی بالایی برخوردارند (۲۰).

چهارمین متغیر مورد مطالعه در این پژوهش وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار است که پیش‌بینی می‌شود تحت تأثیر فعالیت‌های ورزشی قرار گیرد. در این اینجا دو دسته متناقض شاخص وجود دارد، به گونه‌ای که نیکوکار (۱۳۷۵) در پژوهش خود با عنوان مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان عضو تیم‌های ورزشی با سایر دانش‌آموزان دوره راهنمایی دریافت که متوسط عملکرد کلی تحصیلی دانش‌آموزان عضو تیم‌های ورزشی

1. Perceval & Cirer

به طور معنی داری از سایر دانش آموزان بالاتر است (۲۱). محمدنیا (۱۳۷۸) در پژوهشی نشان داد که فعالیت های ورزشی منظم تأثیر مثبتی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ورزشکار در مقایسه با دانش آموزان غیر ورزشکار دارد (۲۲). وایتلی (۱۹۹۵) در پژوهشی با عنوان مقایسه عملکرد آموزش و پرورش ورزشکاران و غیر ورزشکاران در ۱۳۳ دبیرستان کارولینای جنوبی آمریکا دریافت که عملکرد آموزش و پرورش ورزشکاران بهتر از غیر ورزشکاران است (۲۳). اما دسته دیگر از مطالعات مبین آن است که فعالیت های ورزشی بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان اثر منفی دارد. به طوری که گردی (۱۹۹۶) اظهار می کند برای دانش آموزان ترکیب کردن ورزش و مدرسه می تواند بی نهایت استرس زا باشد و به طور معنی داری نمرات امتحانی و معدل را پایین بیاورد (۲۴). کاردین، آلموند و گروتوس (۲۰۰۱) با بررسی تاثیر فعالیت های ورزشی بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان نشان دادند که استرس فیزیکی ناشی از شرکت در فعالیت های ورزشی و انتظارات بیش از حد توانایی بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان تأثیر منفی می گذارد (۲۵).

سایمون و رهین (۲۰۰۰) معتقدند که ورزش به طور منفی و معنی دار معدل ورزشکاران را پیش بینی می کند. دلیل نمرات پایین ورزشکاران، نقش های چندگانه آنها است. استرس ناشی از شرکت کردن در برنامه های ورزشی باعث از دست دادن تمرکز و کنترل دانش آموزان در زندگی تحصیلی آنها می شود (۲۶).

همچنین آریس (۲۰۰۴) در پژوهش دیگری ثابت کرد که دانش آموزان ورزشکار مشکلات زیادی در عملکرد تحصیلی شان پیدا می کنند (۱۹). به طور کلی شواهد نشان می دهد که ورزشکاران عملکرد تحصیلی پایینی دارند. ترکیب ورزش و مدرسه سبب افت نمرات امتحانی دانش آموزان است.

با توجه به این یافته ها می توان گفت که شرکت در فعالیت های ورزشی به طور مثبت با رشد مهارت های بین فردی، ارتباط با همسالان و توانایی های رهبری، بهزیستی فردی و اجتماعی دانش آموزان و تعهد و التزام دانش آموزان با مؤسسات ورزشی و تحصیلی در ارتباط است. افزون بر این، ویژگی سرسختی روان شناختی تأثیر مثبتی بر افزایش عملکرد ورزشی دارد. هدف از این پژوهش مقایسه دانش آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر متغیرهایی همچون سرسختی روان شناختی، سبک های تفکر،

مهارت‌های اجتماعی و رفع تناقض یافته‌های پژوهش‌های پیشین در خصوص تأثیر ورزش بر پیشرفت تحصیلی است. برای رسیدن به اهداف مذکور و با توجه به نتایج سوابق پژوهشی فرضیه‌های زیر تدوین شدند

۱. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های تفکر تفاوت وجود دارد.
۲. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های سرسختی تفاوت وجود دارد.
۳. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر مهارت‌های اجتماعی تفاوت وجود دارد.
۴. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد.

روش‌شناسی

نمونه‌ها: جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان مدارس متوسطه شهر اشنویه بودند ($N=1588$)، که از این تعداد ۲۱۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند ($n=210$)؛ به طوری که ۷۰ نفر ورزشکار در رشته‌های انفرادی و ۷۰ نفر ورزشکار در رشته‌های گروهی و ۷۰ نفر نیز غیر ورزشکار بودند.

ابزار اندازه‌گیری: برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته، اسناد و مدارک تحصیلی و پرسشنامه‌های سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی استفاده شده است. در این پژوهش برای بررسی سبک‌های تفکر از فرم کوتاه پرسشنامه سبک‌های تفکر استرنبرگ - واگنر (۱۹۹۲) استفاده شد. این پرسشنامه از ۶۵ پرسش و ۱۳ خرده‌آزمون تشکیل شده است. هر خرده‌آزمون شامل ۵ پرسش است که یک سبک تفکر را اندازه‌گیری می‌کند. دامنه ضریب پایایی این پرسشنامه در مطالعات قبلی بین ۰/۴۰ تا ۰/۸۰ می‌باشد، اما در مطالعه حاضر برای سنجش پایایی آن ضریب آلفای کرونباخ به کار برده شده به طوری که ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۵ می‌باشد، همچنین روایی همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه بلند سبک تفکر ۰/۷۹ است (۲۷ و ۲۸). برای سنجش سرسختی از

پرسشنامه سرسختی که توسط پولتی و همکاران^۱ (۱۹۸۹) آماده شده؛ استفاده شده است. این ابزار یک مقیاس خود گزارشی مداد- کاغذی است (۲۹) که پایایی آن در پژوهش حاضر با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ۰/۶۸ و روایی همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه سرسختی اهواز ۰/۷۲ می باشد. برای سنجش مهارت های اجتماعی از پرسشنامه مهارت های اجتماعی ماتسون (۱۹۸۳)، استفاده شده است که با دارا بودن ۶۲ پرسش مهارت های اجتماعی کودکان ۴ تا ۱۸ ساله را می سنجد (۳۰). در این مطالعه برای بررسی پایایی مقیاس مهارت های اجتماعی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده، به طوری که مقدار ضریب آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۷۲ است. همچنین برای تعیین روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی با به کار بردن مؤلفه های اصلی استفاده شده است که مقدار ضریب kmo برابر با ۰/۸۶ بود، ضمن آنکه روایی همزمان این پرسشنامه با آزمون تهیه شده توسط بیابانگرد برای سنجش مهارت های اجتماعی ۰/۸۳ می باشد.

متغیرها: در این پژوهش سبک های تفکر، سرسختی روان شناختی، مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیرهای وابسته و نوع ورزش (ورزشکار بودن در ورزش های گروهی و انفرادی و ورزشکار نبودن) به عنوان متغیر وابسته بوده است.

روش اجرا: با توجه به ماهیت موضوع که متغیر مستقل از قبل اعمال شده، از روش تحقیق علی - مقایسه ای استفاده شده است. همچنین شیوه جمع آوری اطلاعات گروهی بوده و در محیط مدرسه انجام گرفته است. ابتدا پرسشنامه محقق ساخته و پرسشنامه های سبک های تفکر، سرسختی روان شناختی و مهارت های اجتماعی اجرا شد و در مرحله آخر برای دستیابی به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، به پرونده تحصیلی آنها مراجعه گردید. شایان ذکر است که برای تجزیه و تحلیل داده ها، آنالیز واریانس یکطرفه و آزمون تعقیبی LSD به کار رفته است.

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که بین سه گروه از دانش آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک های تفکر درونی، بیرونی و قانونی تفاوت معنی داری وجود دارد ($P \leq 0/05$).

1. Polti et al.

نتایج

جدول ۱. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک عاملی سبک‌های تفکر در سه گروه از آزمودنی‌های ورزشکار (انفرادی و گروهی) و غیر ورزشکار

Sig	F	میانگین مجذورات	Df	مجموع مجذورات	گروه	متغیر
۰/۰۵	۲/۴۲	۵۴/۹ ۲۲/۷۱	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۰۹/۸۱ ۴۶۹۹/۴۶ ۴۸۰۹/۲۶	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر قانونی
۰/۸۷۹	۰/۱۳	۳/۳۴ ۲۵/۷۴	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۳۴/۲ ۴۸۷۳/۱۵۸ ۴۹۰/۳۶	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر اجرایی
۰/۸۷۹	۰/۱۳	۳/۳۴ ۲۵/۷۴	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶/۶۷ ۵۳۲۷/۹۳ ۵۳۳۴/۶۰	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر کلی
۰/۴۴۴	۰/۸۲	۱۶-۹۴ ۲۰/۸۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۳۳/۸۷ ۴۳۰۳/۷۶ ۴۳۳۷/۶۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر جزئی
۰/۶۲۷	۰/۴۷	۱۲/۰۴ ۲۵/۷۱	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۴/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر آزادمنشانه
۰/۷۸۵	۰/۲۵	۷/۲۵ ۲۹/۸۹	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۴/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر محافظه کارانه
۰/۳۴۳	۱/۰۸	۲۳/۲۵ ۲۱/۶۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۴۶/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر سلسله‌مراتبی
۰/۲۲۳	۱/۵۲	۴۱/۸۹ ۲۷/۷۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۸۳/۷۸ ۵۷۳۳/۰۹ ۵۸۱۶/۸۶	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر مونارشی
۰/۲۲۷	۱/۵۰	۳۴/۴۴ ۲۵/۷۳	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۷۶/۸۷ ۵۳۲۴/۰۲ ۵۴۰۰/۸۹	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر الیکارشی
۰/۲۸۶	۱/۲۶	۳۰/۸۴ ۲۴/۴۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۱/۶۷ ۵۰۶۴/۷۶ ۵۱۲۶/۴۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر آنارشی
۰/۰۰۱	۷/۴۰	۲۶۰/۹۴ ۳۵/۲۶	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۵۲۱/۸۷ ۷۲۹۸/۰۶ ۷۸۱۹/۹۳	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر درونی

۰/۰۲۰	۴/۰۱۲	۱۲۵/۰۴ ۳۱/۱۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲۵۰/۰۷ ۶۴۵۰/۶۱ ۶۷۰۰/۶۷	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر بیرونی
۰/۵۹۵	۰/۵۲۱	۷۶۵/۸۴۸ ۱۴۷۰/۴۴۶	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۵۳۱/۷۰ ۳۰۴۳۸۲/۲۳ ۳۰۵۹۱۳/۹۲	بین گروهی درون گروهی کل	مجموع سبک تفکر

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که از نظر تفکر قانونی تفاوت معناداری ($p \leq 0/05$) بین ورزشکاران گروهی و انفرادی وجود دارد. بدین معنی که دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی از سبک تفکر قانونی بیشتری برخوردارند. از نظر سبک تفکر درونی بین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی ($p \leq 0/001$) و دانش‌آموزان غیرورزشکار ($p \leq 0/001$) تفاوت معناداری وجود دارد. به این معنی که دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و دانش‌آموزان غیرورزشکار بیشتر از سبک تفکر درونی استفاده می‌کنند و سبک تفکر دانش‌آموزان ورزشکار گروهی بیشتر بیرونی است.

جدول ۲. خلاصه نتایج آزمون LSD برای مقایسه دو به دو میانگین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی و غیر ورزشکار در خرده مقیاس‌های سبک‌های تفکر

متغیر	گروه‌ها	انفرادی	غیرورزشکار	میانگین
سبک قانونی	گروهی	-۱/۷۲*	۱/۲۵ ۰/۱۲۴	۲۵/۹
	انفرادی	-	۰/۴۷ ۰/۵۶	۲۷/۶۲
	غیرورزشکار	-	-	۲۷/۱۵
سبک درونی	گروهی	-۳/۵۱*	-۳/۱۴*	۱۹
	انفرادی	-	-۰/۳۷ ۰/۷۱۲	۲۲/۵
	غیرورزشکار	-	-	۲۲/۱۴
سبک بیرونی	گروهی	۲/۵۱*	۲/۰۴*	۲۸/۸۹
	انفرادی	-	-۰/۴۷ ۰/۶۱۸	۲۵/۷
	غیرورزشکار	-	-	۲۶/۱۴

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار در رشته‌های گروهی - انفرادی و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی به صورت کلی تفاوت معناداری وجود دارد ($p \leq 0/001$). همچنین از نظر مؤلفه‌های تعهد و کنترل و مبارزه‌جویی نیز بین این سه گروه تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود ($p \leq 0/05$).

جدول ۳. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک عاملی با توجه به سرسختی در سه گروه آزمودنی (دانش‌آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی و غیر ورزشکار)

Sig	F	میانگین مجذورات	Df	مجموع مجذورات	گروه	متغیر
0/037	3/34	118/986 35/662	2 207 209	237/91 7381/957 7619/929	بین گروهی درون گروهی کل	تعهد
0/017	4/13	123/448 29/875	2 207 209	246/895 6184/100 6430/995	بین گروهی درون گروهی کل	کنترل
0/001	7/102	147/448 20/761	2 207 209	294/895 4297/529 4592/424	بین گروهی درون گروهی کل	مبارزه‌جویی
0/001	7/21	122/319 155/478	2 207 209	2244/638 32183/957 34428/595	بین گروهی درون گروهی کل	مجموع سرسختی

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری ($p \leq 0/001$) وجود دارد. یعنی دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از میزان سرسختی روان‌شناختی بالاتری در مقایسه با دانش‌آموزان رشته‌های ورزشی انفرادی و افراد غیر ورزشکار برخوردارند. همچنین مؤلفه تعهد در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی بالاتر از افراد غیر ورزشکار است و مؤلفه‌های کنترل و مبارزه‌جویی در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی بالاتر از ورزشکاران انفرادی و افراد غیر ورزشکار می‌باشد. بین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی با دانش‌آموزان غیر ورزشکار و دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی با دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری به دست نیامد.

جدول ۴. خلاصه نتایج آزمون LSD برای مقایسه دو به دوی میانگین‌های سه گروه (دانش‌آموزان ورزشکار) گروهی - انفرادی و غیرورزشکار در مؤلفه‌های سرسختی

متغیر	گروه‌ها	انفرادی	غیرورزشکار	میانگین
تعهد	گروهی	۱/۴۷ ۰/۱۴۶	۲/۶* ۰/۰۱۱	۳۳/۵
	انفرادی	—	۱/۳۷ ۰/۲۶۵	۳۳/۳۰
	غیرورزشکار	—	—	۳۲/۷
کنترل	گروهی	۲/۸۶* ۰/۰۱۴	۲/۳۱* ۰/۰۱۳	۳۶/۰۵
	انفرادی	—	۲/۸۵۷ ۰/۹۷۵	۳۵
	غیرورزشکار	—	—	۳۵/۴
مبارزه جویی	گروهی	۱/۷۱* ۰/۲۷	۲/۸۹ ۰/۰۰۰	۴۰/۰۵
	انفرادی	—	۱/۱۷ ۰/۱۳۰	۳۸/۹
	غیرورزشکار	—	—	۳۸
مجموع سرسختی	گروهی	۵/۴۷* ۰/۰۱۰	۷/۸* ۰/۰۰۰	۱۰۹/۲
	انفرادی	—	۲/۳۳ ۰/۲۷۱	۱۰۷/۱۷
	غیرورزشکار	—	—	۱۰۶/۰۲

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی دار است.

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان مهارت‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری ($p \leq 0/05$) وجود دارد. همچنین بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر عوامل مهارت‌های اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. به طوری که این تفاوت برای عامل رفتارهای مناسب، رفتارهای نامناسب و رفتار پرخاشگرانه، برتری جویی و حسادت معنادار می‌باشد ($p \leq 0/05$). همچنین بین

دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیرورزشکار تفاوت معناداری از نظر پیشرفت تحصیلی وجود دارد ($p \leq 0/01$).

جدول ۵. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک عاملی مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در سه گروه از افراد ورزشکار گروهی - انفرادی و غیر ورزشکار

Sig	F	میانگین مجذورات	Df	مجموع مجذورات	گروه	متغیر
*0/009	4/384	846/019 100/550	2 207 209	972/038 20813/87 21785/92	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای مناسب
*0/009	4/828	315/300 65/310	2 207 209	630/6 13519/114 14149/714	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای نامناسب
*0/005	5/480	306/662 55/957	2 207 209	613/324 11583/057 12196/381	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای پرخاصگی
*0/011	4/643	87/776 18/907	2 207 209	175/552 3913/729 4089/281	بین گروهی درون گروهی کل	برتری جویی
*0/001	10/798	302/862 28/048	2 207 209	605/724 8505/843 6411/567	بین گروهی درون گروهی کل	حسادت مجموع سرسختی
*0/013	4/426	2150/357 485/848	2 207 209	605/724 8505/843 6411/567	بین گروهی درون گروهی کل	مجموع مهارت‌های اجتماعی
*0/045	3/158	14/926 4/726	2 207 209	29/85 978/370 1008/222	بین گروهی درون گروهی کل	پیشرفت تحصیلی

* اختلاف میانگین‌ها در سطح 0/05 معنی دار است.

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی در مقایسه با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی رفتارهای مناسب، پرخاصگی، برتری جویی، حسادت و به‌طور کلی مهارت‌های اجتماعی بالاتری دارند، اما رفتارهای نامناسب در دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی بیشتر از ورزشکاران گروهی است. همچنین دانش‌آموزان غیرورزشکار در مقایسه با دانش‌آموزان ورزش‌های انفرادی در مولفه‌های مربوط به رفتارهای مناسب،

پرخاشگری، حسادت و مجموع مهارت‌های اجتماعی نمرات بالاتری دارند. در رفتارهای نامناسب نیز افراد غیر ورزشکار نمرات بالاتر اما در برتری جویی نمرات پایین تری از دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی کسب نموده‌اند. نهایت اینکه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان غیرورزشکار بیشتر از دانش‌آموزان ورزش‌های انفرادی و گروهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیرورزشکار از نظر سبک‌های تفکر درونی، بیرونی و قانونی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p \leq 0/05$)، بدین معنی که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از سبک تفکر بیرونی بیشتر و قانونی کمتری برخوردارند. این یافته با نتایج پژوهش موسی زاده (۱۳۸۳)، یزدان‌پناه (۱۳۷۸) و استرنبرگ (۱۹۹۷) همخوانی دارد و همچنین با علاقه به فعالیت‌های انفرادی با سبک تفکر درونی مرتبط است. در مقابل فعالیت‌های گروهی مانند شرکت در ورزش‌های گروهی با تفکر بیرونی ارتباط دارد و یا به عبارت دیگر فعالیت در گروه‌های کوچک با سبک تفکر بیرونی مرتبط است. بر اساس نظریه خودحکومتی ذهنی افراد دارای سبک تفکر قانونی دوست دارند که خود روش‌هایی برای انجام کارها ارائه دهند. آنها ترجیح می‌دهند که خود در مورد انتخاب نوع کار و چگونگی انجام آن تصمیم‌گیری کنند. متأسفانه محیط‌های آموزشی سبک‌های قانون‌گذارانه را تشویق نمی‌کنند و در واقع موقعیت‌های شغلی که نیاز به افراد خلاق دارند، غالباً سبک قانونگذار را تشویق و ترغیب نمی‌کنند؛ زیرا قانونگذاران دوست دارند کارها را خودشان انجام دهند؛ این شیوه چندان با روش‌های آموزشی مداوم یا محیط‌های کاری همخوانی ندارد. در مدرسه‌ای که معلمان وظایف ثابت و مشخصی دارند و بر مبنای آن، عقاید جزمی در مورد اینکه چه چیزی عملکرد خوبی محسوب می‌شود، دارند، یک دانش‌آموز قانونگذار باهوش به نظر نمی‌رسد بلکه مزاحم و مختل‌کننده نیز به‌شمار می‌آید (۳-۵). از طرف دیگر استرنبرگ (۱۹۹۷) بیان می‌کند که افراد دارای تفکر اجرایی دوست دارند در مورد اینکه چه کاری بکنند یا اینکه چگونه آن را انجام دهند، راهنمایی و هدایت شوند. با توجه به این یافته‌ها می‌توان چنین استنباط کرد که ورزشکاران گروهی موظف به رعایت اجرای دستورات و راهنمایی‌های مربیان هستند و باید هماهنگ با سایر

جدول ۶. خلاصه آزمون LSD برای مقایسه دو به دو میانگین‌های سه گروه دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیرورزشکار در خرده‌مقیاس‌های مهارت‌های اجتماعی

متغیر	گروه‌ها	انفرادی	غیروزشکار	میانگین
رفتارهای مناسب	گروهی	۴/۹۷ ۰/۰۰۴	۰/۹۷ ۰/۵۶۷	۷۳/۲
	انفرادی	—	-۴/۰۰ ۰/۱۹	۶۸/۲۲
	غیروزشکار	—	—	۷۲/۲۲
رفتارهای نامناسب	گروهی	-۳/۹۷* ۰/۰۰۴	-۳/۲۶* ۰/۰۱۸	۴۸/۷
	انفرادی	—	۰/۷۳ ۰/۵۹۴	۵۲/۷
	غیروزشکار	—	—	۵۲
پرخاشگری	گروهی	۴/۱۹* ۰/۰۰۱	۲/۰۴ ۰/۱۰۸	۵۰/۶
	انفرادی	—	-۲/۱۴ ۰/۰۹۲	۴۶/۵
	غیروزشکار	—	—	۴۸/۶
برتری جویی	گروهی	۱/۶* ۰/۰۳۱	۲/۱۶* ۰/۰۰۴	۱۸/۵
	انفرادی	—	۰/۵۵ ۰/۴۴۹	۱۷
	غیروزشکار	—	—	۱۶/۴
حسادت	گروهی	۴/۱۶* ۰/۰۰۱	۱/۹۴ ۰/۰۳۱	۳۶/۸
	انفرادی	—	-۲/۲۱* ۰/۰۱۴	۳۲/۷
	غیروزشکار	—	—	۳۵
مجموع مهارت‌های اجتماعی	گروهی	۱۰/۹۳* ۰/۰۰۴	۳/۸۵ ۰/۳۰۲	۲۲۷/۹
	انفرادی	—	-۷/۰۷ ۰/۰۵۹	۲۱۷
	غیروزشکار	—	—	۲۲۴

۱۵/۵۹	-۱/۸۲ ۰/۰۴	۰/۶۳ ۰/۴۷	گروهی	پیشرفت تحصیلی
۱۵/۰۵	-۱/۹۱ ۰/۰۱۳	-	انفرادی	
۱۶/۹۲	-	-	غیرورزشکار	

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

اعضای گروه به انجام وظیفه پردازند، به همین دلیل در مقایسه با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی از سبک تفکر اجرایی بیشتر و از سبک تفکر قانونی کمتری برخوردارند (۵).

همچنین بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار در رشته‌های گروهی - انفرادی و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که میانگین نمره سرسختی دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و دانش‌آموزان غیرورزشکار بیشتر است. این یافته با نتایج مطالعه کولد، دیفن باچ و موفیت (۲۰۰۲) و هاتون و همکاران (۲۰۰۲) و گل‌بای و شی‌رد (۲۰۰۴) همخوانی نشان می‌دهد (۷-۹) به طوری که همین سرسختی روان‌شناختی است که افزایش عملکرد ورزشی را در ورزشکاران ایجاد می‌کند. در تبیین این نکته می‌توان گفت که در ورزش‌های گروهی فرد برای مطرح شدن و ترقی کردن در بین اعضای گروه فرصت بیشتری نسبت به موقعیت ورزشکاران انفرادی دارد و نیازمند تلاش بیشتری برای ترقی و رسیدن به شهرت است و به همین دلیل سرسختی بیشتری از خود نشان می‌دهد.

نتایج مطالعه نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان مهارت‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بدین معنی که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی در مقایسه با دانش‌آموزان غیر ورزشکار و دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی از رفتارهای اجتماعی مناسب بیشتر و رفتارهای نامناسب کمتر و برتری جویی و پرخاشگری بیشتری برخوردارند. یافته مذکور با نتایج آتشی - یاقوتی (۱۳۷۹)، پاسکارلا (۱۹۹۵) که نشان دادند مهارت‌های اجتماعی افراد ورزشکار بالاتر از افراد غیر ورزشکار است، همخوانی دارد (۱۶، ۱۵، ۱۳). ضمن آنکه می‌توان گفت که فعالیت‌های ورزشی به ویژه ورزش‌های گروهی با رشد خودکارآمدی و افزایش توانمندی‌های ارتباطی دانش‌آموزان، منجر به رشد مهارت‌های اجتماعی‌شان می‌شود (۱۸)،

(۱۷). همچنین در تبیین این یافته می‌توان گفت که فعالیت‌های ورزشی با تقویت بیان اجتماعی و ابراز قوی دانش‌آموزان باعث تقویت مهارت اجتماعی آنها می‌شود. با توجه به این یافته‌ها و با توجه به اینکه در بازی‌های گروهی دایره برقراری روابط اجتماعی فرد گسترده‌تر می‌باشد؛ می‌توان چنین استنباط کرد که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی نسبت به دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و غیر ورزشکار از مهارت‌های اجتماعی بیشتری برخوردارند. همچنین در ورزش‌های گروهی فرد برای مطرح شدن در بین اعضای گروه فرصت بیشتری در اختیار دارد و نیازمند تلاش بیشتری در مقایسه با سایر اعضای گروه است؛ شاید به همین دلیل است که میزان رفتارهای پرخاشگرانه، حسادت، برتری‌جویی در دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و غیر ورزشکار بیشتر است (۱۸، ۱۷). آخرین فرضیه پژوهش پیش‌بینی می‌کرد که وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) با افراد غیرورزشکار متفاوت است. این یافته نیز مورد تأیید قرار گرفت و دیده شد که دانش‌آموزان ورزشکار پیشرفت تحصیلی پایین‌تری از دانش‌آموزان غیرورزشکار دارند، اما از نظر پیشرفت تحصیلی بین دانش‌آموزان مشغول به ورزش‌های گروهی و انفرادی تفاوتی مشاهده نشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های نیکوکار (۱۳۷۵)، محمدنیا (۱۳۷۸)، وایت لی (۱۹۹۵) مغایرت دارد به گونه‌ای که در این مطالعات، فعالیت‌های ورزشی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را در پی دارد (۲۳-۲۱)، اما با نتایج مطالعات گردی (۱۹۹۶) و کاردین و همکاران (۲۰۰۱) و سایمون و رهین (۲۰۰۰) و آریس (۲۰۰۴) همخوانی دارد زیرا آنها در مطالعات خود ثابت کردند که فعالیت‌های ورزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثر منفی دارد (۲۶-۲۴، ۱۹)، زیرا فعالیت‌های ورزشی برای دانش‌آموزان استرس‌زا بوده و همین استرس از طریق کاهش تمرکز در دانش‌آموزان وضعیت تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

منابع

1. Sternberg. R. J (1988) *Mental self- government: A theory of intellectual styles and their development*. Human Development, 31, 197-224.
2. Sternberg, R. J & Grigorneco. E. L (1997) *Are cognitive still in styles?* American Psychologist, 25, (7), 700-712.

۳. همایونی، علیرضا، محمدحسین، عبداللهی (۱۳۸۲) بررسی رابطه بین سبک‌های یادگیری و سبک‌های شناختی و نقش آن در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان. مجله روان‌شناسی، ۷ / شماره: ۲ / نسخه: ۲۶ / صفحات: ۱۷۹ الی ۱۹۷.
۴. نریمانی، محمد؛ سوران، رجبی (۱۳۸۴) بررسی کارآمدی سایکودرام بر مهارت‌های اجتماعی و عزت نفس کودکان مبتلا به اختلال دیسلکسیا، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی
5. Sternberg, R. J (1997) *Thinking styles*. New York: Cambridge University press.
6. Kobasa, S.C (1988) *Hardiness in Lindsey, Thompson, and spring (Eds)*. Psychology (3rd Ed) New York. Worth Publication.
7. Golby, & Sheared (2004) *Mental toughness and hardiness at different levels of rugby league*. J. Personality and individual differences, 37, 933-944.
8. Cockerel, I (Ed) (2002) *Solutions in sport psychology* (p32-43). Thomason publishing.
9. Hatton, S., L., & Evans (2002) *Hardiness and the competitive trait anxiety response*. J. Anxiety, Stress and Coping. vol. 6, no2, pp. 167-184
10. Patton & Goldenberg (2002) *Hardiness and anxiety as predictors of academic success in first-rate full-time and part-time RN students*. Journal of continuing education in nursing. vol. 30, Iss. 4; pp, 158, 10.
۱۱. حبیبی، نسرین (۱۳۸۱) بررسی رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و سازگاری فردی- اجتماعی در دختران دانش‌آموز شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
12. Mallecki, K., & Elliott, S (2002) *Children's Social Behaviors Predictors of Academic Achievement: A Longitudinal Analysis*. Journal of School, Psychology.
۱۳. آتشی، سید حسین (۱۳۷۸) بررسی و مقایسه سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار دبیرستانی شهرستان یزد. پایان نامه کارشناسی. پژوهشکده معلم اردبیل
۱۴. کارتلیج، جی و میلبرن (۱۹۸۶) آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان. ترجمه محمدحسین نظری نژاد (۱۳۷۲). مشهد؛ انتشارات آستان قدس
۱۵. یاقوتی، محمدهادی (۱۳۷۹) مقایسه میزان عزت نفس و منبع کنترل دانشجویان ورزشکار رشته‌های تیمی و انفرادی و دانشجویان غیر ورزشکار دانشگاه اصفهان
16. Pascarella, E., Bohr, L., Nora, A., & Terenzini, P (1995) *Intercollegiate athletic participation and freshman year cognitive structures*. Journal of higher education, 66(4), 365-386.
17. Albert J. Petitpas F (2004) *A life skills development for high school students- athletes*.
18. Stansbury (2004) *Evaluating academic success in student athletes: A literature review*.
19. Arise.B (2004) *A comparison of athletes and non-athletes at highly selective colleges academic performance and personal development*. Research in higher education, Vol. 45.
20. Zhang, L. F (2005) *Validating the theory of mental self-government in a non academic*

- setting. Journal of personality and individual differences. Vol. 34. p. 1915-1925.
۲۱. نیکوکار، محمدرضا (۱۳۷۵) مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان عضو تیم‌های ورزشی با سایر دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر دزفول با توجه به رشد اجتماعی و توانایی کلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
۲۲. محمدنیا، صفدر (۱۳۷۸) تأثیر فعالیت‌های بدنی گروهی و انفرادی در کانون‌های ورزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوم نظام جدید متوسطه دبیرستان ابوریحان بیرونی منطقه (۲) آموزش و پرورش شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران
23. Whitley, & Presley's (1995) *A comparison of the educational of athletes and non-athletes in 133 North Carolina high schools*. National Forum Journal. East Carolina University.
24. Gerdy, J (1996) *Time-out for freshman eligibility*. The college board review, 179, 20-23, 27.
25. Cardin, K., Almond, K, & Grottos, K (2001) *College student athlete's success both in and out of the classroom*. New directions for student services, 93, 19-33.
26. Simon & Rheen (2000) *Non cognitive predictors of student athletes, academic performance*. J. College Reading and Learning. 30(2), 167-181.
27. Sternberg. R. J. Wagner, R. K (1992) *Thinking styles Inventory*. Yale University. Unpublished test.
۲۸. امامی‌پور، سوزان (۱۳۸۲) بررسی تحولی سبک‌های تفکر در دانش‌آموزان و دانشجویان و رابطه آنها با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی. فصلنامه نوآوری‌های آموزش، شماره سه، سال دوم، ص ۳۵ تا ۵۶
۲۹. کیامرئی، آذر (۱۳۷۶) ساخت و اعتباریابی مقیاس برای سنجش سرسختی. مکان روان‌شناختی و بررسی رابطه آن با تیپ A کنترل، عزت نفس، شکایات جسمانی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
۳۰. یوسفی، فریده و خیر، محمد (۱۳۸۱) بررسی پایایی و روایی مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی ماتسون و مقایسه عملکرد دختران و پسران دبیرستانی در این مقیاس. شیراز؛ مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ویژه‌نامه علوم تربیتی، دوره هیجدهم، شماره دوم، ص ۲۶ - ۳۱.